

HISTORISK TIDSKRIFT
(Sweden)

129:4. 2009

En norsk–rysk historikerkonferens i Moskva

Var och en av de fem nordiska staterna har sin egen speciella relation med Ryssland. Det speciella för Norge har varit, och är fortfarande, kombinationen av mellanstatliga och regionala relationer mellan norra Norge och pomorerna, det vill säga nordryska fiskare och bönder, under feodala tider också kallade statliga bönder, typologiskt närstående svenska skattebönder. Dessa regionala förbindelser, främst kommersiella, kom till under senare delen av 1600-talet och var alltså betydligt äldre än de mellanstatliga förbindelser, vilka kom till efter 1814 och fram till 1905 behöll sin konsulära karaktär.

Den norsk–ryska historikerkonferensen den 23–26 april 2009 ägnades åt dessa relationer och ömsesidiga värderingar i de båda länderna från 1814 till våra dagar. Konferensen organiserades av Institutet för allmän historia vid Ryska vetenskapsakademien och av universitetet i Tromsø. Mötet kom till på norska utrikesdepartementets förslag och ägde rum både i det ryska institutets lokaler och i den norska ambassadens bibliotek. Publiken bestod av ryska Norgeexperter och av en talrik grupp studenter vid Ryska humanistiska universitetet. Dessa studenter har en norsk specialisering inom det nämnda (andra) Moskvauniversitetets så kallade förvaltningsfakultet.

Mötets två och en halv arbetsdagar var välfyllda. Den första dagen ägnades åt seminariet "Gestalter av den andre: åsikter om Ryssland i Norge och *vice versa*". Under den andra dagen var ämnet något annat. Det inkluderade en workshop för deltagarna i det nya gemensamma projektet "ett asymmetriskt grannskap".¹ Den planerade publikationen om relationerna från 1814 till våra dagar är avsedd för en bredare publik i bägge länder, och dess första band skall omfatta tiden före Oktoberrevolutionen 1917. Föredragshållare var välrenommerade ryska och norska kännare av ämnet – de torde vara välbekanta också i Sverige: litteraturvetaren Erik Egeberg, Åsmund Egge (expert på kommunismen i Norge), militärhistorikern Sven Holtmark (norsk–sovjetiska relationer), mötets norska organisatör, J. P. Nielsen (norsk–ryska relationer under den sena tsartiden), Einar Niemi (regionala relationerna och ömsesidiga impulser under både tidigare och senare årtionden), och den något yngre Hallvard Tjelmeland, prefekt vid Historisk institut i Tromsø (värderingars teoretiska bakgrund). På den ryska sidan deltog Vladimir Karelin (Murmansk), Andrej Repnevskij (Arkhangelsk), Tatjana Shradler (Sankt Petesburg), moskoviterna Aleksej Komarov, Vadim Roginskij, akademile-

1. Tidigare postsovjetiska rysk–norska publikationer innefattar en dokumentsamling för tiden 1917–1955 (utgiven både i Moskva och i Oslo på respektive språk), två artikelsamlingar (på norska, dock utgivna i Arkhangelsk) om 1800-talet och 1900-talets förra hälft samt en övergripande ryskspråkig kursbok av norska och ryska författare om relationerna från vikingatiden till Barentssamarbetet, det vill säga till innevarande tid (utgiven i Murmansk).

damoten och etnologen Valerij Tishkov samt Olga Tjernysjova (som höll det enda "svenska" föredraget om ömsesidiga svenska och ryska bilder av den andre före första världskriget).

Den andra och yngre gruppen bestod till största delen av ryska och norska doktorander. Deras bidrag var smalare, dock utan att kvalitén tog skada. Jag (som kommenterade de flesta föredrag) nämner endast några av dem: Konstantin Zajkovs om den rysk-norska gränsdragningen 1826, följden av "familjealliansen" mellan Carl XIV Johan och Aleksander I från 1812; Ruslan Davydovs om vatten-gränsdragningen 1867–1914, ett mycket aktuellt ämne inför det smältande Norra ishavet; Vladimir Karelins föredrag om bilden av Norge i Ryssland 1814–1905, och Ole-Martin Rønnings om norska kommunister i sovjetryska partiskolor på 1930-talet. Konferensen hade också en kulturhistorisk sida: Professor Egeberg talade om Hamsuns reception i Ryssland.

Själva konferensen inleddes med att konsthistoriker Marit Werenskiöld presenterade den ryska utgåvan av Jonas Lieds (1881–1969) berömda självbiografi. Lied, som var företagare, diplomat och entusiastisk samlare av rysk konst, genomförde just före första världskriget "den första delen" av den berömda svenske polarforskaren Nordenskiölds projekt att sammanbinda Sibirien (väster om Jenisej) med Västeuropa genom en reguljär kommersiell båttrafik under sommarnavigation – i sin helhet blev Nordenskiölds projekt uppfyllt först från och med 1930-talet, det vill säga under Sovjettiden. Lieds spännande bok är utgiven av Moskvaförlaget Ves' Mir ("Hela världen"), som är huvudutgivaren av nordiska historieverk i den ryska huvudstaden. Anna Poznanskaja höll ett innovativt föredrag om receptionen av den norska målarkonsten i Ryssland vid förra sekelskiftet.

Mötet föregick i en vänskaplig atmosfär – i kontrast till kalla krigets akademiska konfrontationer, vilka jag minns som gammal nordist.

Aleksander Kan